

ਹੁਕਮ

ਭਾਗ-4

ਰਾਤ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਪਿਛੋਂ ਜੋ ਮੱਧਮ ਜੇਹੀ 'ਲੋਅ' ਦਿਸਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ 'ਪਹੁ-ਫੁਟਣੀ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਹ 'ਪਹੁ-ਫੁਟਣੀ' ਸੂਰਜ ਦੇ ਆਗਮਨ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਫੇਰ ਸੂਰਜ ਦੇ ਚੜ੍ਹਨ ਉਪਰੰਤ, ਧੁੱਪ ਹੀ ਸੂਰਜ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਪਤਾ ਦਸਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸੂਰਜ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬ (reflection) ਹੈ। ਜਦ ਅਸੀਂ ਸੂਰਜ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸੂਰਜ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ, ਨਿੱਘ ਆਦਿ ਅਨੇਕ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਨਿਜੀ ਤਜਰਬਾ ਅਤੇ ਲਾਭ ਮਾਣਦੇ ਹਾਂ।

ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦ ਸਾਡੇ ਮਨ ਦੇ ਭਰਮ-ਭੁਲਾਵੇ ਦੇ ਹਨੇਰ ਵਿਚ ਆਤਮਿਕ ਪਹੁ-ਫੁਟਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਮਨ ਨੂੰ ਇਲਾਹੀ ਹੁਕਮ ਦੀ 'ਟੋਹ' ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ਰਧਾ-ਭਾਵਨੀ ਉਪਜਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ 'ਹੁਕਮ-ਰੂਪੀ' ਇਲਾਹੀ 'ਧੁੱਪ' ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅਤੇ 'ਨਿੱਘ' ਮਾਣਦੇ ਹਾਂ।

ਇਸ ਇਲਾਹੀ 'ਹੁਕਮ', ਅਥਵਾ :—

‘ਪ੍ਰਕਾਸ਼’ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ,
‘ਰਵਾਨਗੀ’ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨਾ,
‘ਨਿੱਘ’ ਨੂੰ ਮਾਨਣਾ,
‘ਰੁਣ-ਝੁਣ’ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਣਾ,
‘ਪ੍ਰਿਮ-ਰਸ’ ਵਿਚ ‘ਮਸਤ’ ਹੋਣਾ,
‘ਅਨਹਦ ਨਾਦ’ ਨਾਲ ‘ਸੁਰ’ ਹੋਣਾ,
‘ਸਹਿਜ-ਚਾਲ’ ਵਿਚ ‘ਰੁੜ੍ਹਨਾ’

ਹੀ 'ਹੁਕਮ' ਦਾ ਬੁਝਣਾ, ਜਾਨਣਾ, ਚੀਨਣਾ, ਪਹਿਚਾਨਣਾ, ਮੰਨਣਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ 'ਪ੍ਰਤੱਖ ਦਰਸ਼ਨਾਂ' ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਇਲਾਹੀ 'ਹੁਕਮ' ਦੀ ਪਰਵਿਰਤੀ ਹੀ ਸਾਡੇ ਲਈ ਇਲਾਹੀ 'ਹੋਂਦ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ' ਹੈ।

ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਇਲਾਹੀ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਬੁੱਝਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਨਿਜੀ 'ਤਜਰਬਾ' ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਅਸੀਂ ਮਾਇਕੀ ਭ੍ਰਮ-ਭੁਲਾਵੇ ਦੇ ਹਨੇਰ ਵਿਚ ਹੀ ਠੋਕਰਾਂ ਖਾਂਦੇ ਰਹਾਂਗੇ।

ਜਬ ਲਗੁ ਹੁਕਮੁ ਨ ਬੁਝਤਾ ਤਬ ਹੀ ਲਉ ਦੁਖੀਆ ॥

ਗੁਰ ਮਿਲਿ ਹੁਕਮੁ ਪਛਾਣਿਆ ਤਬ ਹੀ ਤੇ ਸੁਖੀਆ ॥ (ਪੰਨਾ-400)

ਅਸੀਂ ਆਪੋ ਆਪਣੀਆਂ ਹਉਮੈ ਦੀਆਂ ਹਨੇਰ ਕੋਠਰੀਆਂ ਦੇ ਅੰਧ ਗੁਬਾਰ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਰਵਿ ਰਹੇ ਭਰਪੂਰ ‘ਹੁਕਮ’ ਤੋਂ ਬੇ-ਖ਼ਬਰ, ਅਨਜਾਣ, ਬੇ-ਪ੍ਰਵਾਹ, ਅਗਿਆਨਤਾ ਵਿਚ ਭੁਲੇਖੇ ਵਿਚ ਹਾਂ।

ਹਉਮੈ ਵਡਾ ਗੁਬਾਰੁ ਹੈ ਹਉਮੈ ਵਿਚਿ ਬੁਝਿ ਨ ਸਕੈ ਕੋਇ ॥ (ਪੰਨਾ-560)

ਗੁਰਬਾਣੀ, ਇਲਾਹੀ ‘ਹੁਕਮ’ ਦੀ ‘ਟੋਹ’ ਗਿਆਨ, ਬਿਆਨ, ਇਉਂ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ—

ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ ਨਾਨਕ ਲਿਖਿਆ ਨਾਲਿ ॥ (ਪੰਨਾ-1)

ਮਨ ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰ ਕੈ ਭਾਣੈ ਚਲੁ ॥ (ਪੰਨਾ-37)

ਆਪਣੈ ਭਾਣੈ ਜੋ ਚਲੈ ਭਾਈ ਵਿਛੁੜਿ ਚੋਟਾ ਖਾਵੈ ॥ (ਪੰਨਾ-601)

ਹੁਕਮੁ ਪਛਾਣੈ ਖਸਮ ਕਾ ਦੂਜੀ ਅਵਰ ਸਿਆਣਪ ਕਾਇ ॥ (ਪੰਨਾ-991)

ਏਕੋ ਨਾਮੁ ਹੁਕਮੁ ਹੈ ਨਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰਿ ਦੀਆ ਬੁਝਾਇ ਜੀਉ ॥ (ਪੰਨਾ-72)

ਏਹੜ ਤੇਹੜ ਛਡਿ ਤੂ ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਪਛਾਣੁ ॥ (ਪੰਨਾ-646)

ਅਸੀਂ ਇਲਾਹੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ, ਉਪਰੋ-ਜਿਹੇ ਮਨ ਨਾਲ, ਪਾਠ, ਗਾਇਨ, ਕਥਾ ਕਰ ਛਡਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਮਨੋਕਲਪਤ ਧਾਰਮਿਕ ਨਿਸਚਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹਾਂ ਅਤੇ ‘ਭਲੇ-ਭਲੇਰੇ’ ਬਣੇ ਬੈਠੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਾਲ ‘ਧੋਖਾ’ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਨੂੰ ਭੰਬਲ-ਭੂਸਿਆਂ ਵਿਚ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ।

ਪੰਡਿਤ ਵਾਚਹਿ ਪੋਥੀਆ ਨਾ ਬੁਝਹਿ ਵੀਚਾਰੁ ॥

ਅਨ ਕਉ ਮਤੀ ਦੇ ਚਲਹਿ ਮਾਇਆ ਕਾ ਵਾਪਾਰੁ ॥

ਕਥਨੀ ਝੂਠੀ ਜਗੁ ਭਵੈ ਰਹਣੀ ਸਬਦੁ ਸੁ ਸਾਰੁ ॥ (ਪੰਨਾ-56)

ਵੇਦੁ ਪੜਹਿ ਹਰਿ ਰਸੁ ਨਹੀ ਆਇਆ ॥

ਵਾਦੁ ਵਖਾਣਹਿ ਮੋਰੇ ਮਾਇਆ ॥ (ਪੰਨਾ-128)

ਤ੍ਰੈ ਗੁਣ ਸਭਾ ਧਾਤੁ ਹੈ ਪੜਿ ਪੜਿ ਕਰਹਿ ਵੀਚਾਰੁ ॥

ਮੁਕਤਿ ਕਦੇ ਨ ਹੋਵਈ ਨਹੁ ਪਾਇਨਿ ਮੋਖ ਦੁਆਰੁ ॥ (ਪੰਨਾ-1277)

ਹਉਮੈ ਵਿਚਿ ਸਭਿ ਪੜਿ ਥਕੇ ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਖੁਆਰੁ ॥ (ਪੰਨਾ-650)

ਵਿਣੁ ਗੁਰ ਸਬਦ ਗਿਆਨੁ ਹੈ ਫਿਕਾ ਆਲਾਉ ॥ (ਵਾ:ਭਾ:ਗੁ: 27/17)

ਜਗਿ ਗਿਆਨੀ ਵਿਰਲਾ ਆਚਾਰੀ॥

ਜਗਿ ਪੰਡਿਤੁ ਵਿਰਲਾ ਵੀਚਾਰੀ॥

(ਪੰਨਾ-413)

ਮਨਮੁਖ ਕਥਨੀ ਹੈ ਪਰੁ ਰਹਤ ਨ ਹੋਈ ॥

ਨਾਵਹੁ ਭੂਲੇ ਥਾਉ ਨਿ ਕੋਈ॥

(ਪੰਨਾ-831)

ਆਪ ਡੁਬੇ ਚਹੁ ਬੇਦ ਮਹਿ ਚੇਲੇ ਦੀਏ ਬਹਾਇ॥

(ਪੰਨਾ-1370)

ਜਦ ਤਾਂਈ 'ਪੁੱਪ' ਨਹੀਂ ਦਿਸਦੀ, ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਸੂਰਜ 'ਉਹਲੇ' ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦ ਤਾਂਈ ਅਸੀਂ ਇਲਾਹੀ 'ਹੁਕਮ' ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਹਿਚਾਣਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਸਾਨੂੰ ਹੁਕਮੀ ਜਾਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਪੂਰਨ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਜਾਂ ਸ਼ਰਧਾ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦੀ। ਏਸੇ ਕਰਕੇ 'ਹੁਕਮ' ਅਤੇ 'ਹੁਕਮੀ' ਦੀ ਬਾਬਤ ਜੋ ਕਿਛੁ ਅਸੀਂ ਪੜ੍ਹਿਆ-ਪੜ੍ਹਾਇਆ, ਸੁਣਿਆ-ਸੁਣਾਇਆ, ਸਮਝਿਆ-ਸਮਝਾਇਆ ਹੈ, ਇਹ ਓਪਰਾ ਜਿਹਾ, ਦਿਮਾਗੀ, ਫੋਕਾ ਗਿਆਨ ਹੀ ਹੈ, ਜੋ ਛੇਤੀ ਹੀ ਉਡ-ਪੁਡ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਸੂਰਜ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ 'ਹਨੇਰਾ' ਗੂੜ੍ਹਾ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਹਨੇਰ ਵਿਚ ਠੋਕਰਾਂ ਖਾਂਦੇ ਹਾਂ।

ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਸਵੇਰੇ ਸੂਰਜ ਨੇੜੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਚਾਨਣ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਧਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਐਨ ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਅਸੀਂ ਰੱਬ ਨੂੰ ਭੁਲਾ ਕੇ, ਆਪਣੀ ਹਉਮੈ ਦੀ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਡੂੰਘੀ 'ਖੁੱਡ' ਵਿਚ ਉਤਰਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਤਿਉਂ-ਤਿਉਂ ਇਲਾਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਘਟਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਇਕੀ ਹਨੇਰ ਦੇ ਅੰਧ ਗੁਬਾਰ ਵਿਚ ਖੁਆਰ ਤੇ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ।

ਹਰਿ ਬਿਸਰਤ ਸਦਾ ਖੁਆਰੀ॥

(ਪੰਨਾ-711)

ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਦੁਖੁ ਪਾਵੈ॥

(ਪੰਨਾ-830)

ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ, ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ 'ਸਾਧ ਸੰਗਤ' ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਹਉਮੈ ਦੀ ਹਨੇਰ ਕੋਠਰੀ ਵਲੋਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦਾ 'ਰੁਖ' ਮੋੜ ਕੇ ਆਤਮਿਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਲ ਤੁਰਦੇ ਹਾਂ, ਤਿਉਂ-ਤਿਉਂ ਆਤਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, 'ਹੁਕਮ' 'ਨਾਮ' 'ਸ਼ਬਦ' ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਸੁਖੀ ਹੁੰਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ।

ਇਹ ਦੋ ਅੱਡ-ਅੱਡ, ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਉਲਟ, 'ਮਨ' ਦੇ 'ਰੁਖ' ਹਨ —

1. ਰੱਬ ਦੀ 'ਯਾਦ' ਜਾਂ ਸਿਮਰਨ ਚਾਉ = 'ਗੁਰਮੁਖਤਾਈ'

2. ਰੱਬ ਦੀ 'ਭੁਲ' ਜਾਂ ਵਿਸਰਨਾ = 'ਮਨਮੁਖਤਾਈ'

ਦੁਖੁ ਤਦੇ ਜਾਂ ਵਿਸਰਿ ਜਾਵੈ ॥

(ਪੰਨਾ-98)

ਬਿਪਤਿ ਤਹਾ ਜਹਾ ਹਰਿ ਸਿਮਰਨੁ ਨਾਹੀ ॥

ਕੋਟਿ ਅਨੰਦ ਜਹ ਹਰਿ ਗੁਨ ਗਾਹੀ ॥

(ਪੰਨਾ-197)

ਜੀਵ ਲਈ ਇਹ ਬੜੀ ਦੀਰਘ ਅਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ 'ਚੁਣੌਤੀ' ਹੈ। ਜਿਸ ਦੀ ਬਾਬਤ ਅਸੀਂ ਆਪ ਹੀ ਨਿਰਣਾ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਭਾਵੇਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਸ ਨਿਰਣੇ ਜਾਂ 'ਚੁਣੌਤੀ' ਸੰਬੰਧੀ ਬੇਅੰਤ ਜੀਵਨ ਸੇਧਾਂ, ਉਪਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾਵਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਗੱਲਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਮਝਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਜਾਣ-ਬੁਝ ਕੇ ਮਚਲੇ, ਅਵੇਸਲੇ, ਬੇਪ੍ਰਵਾਹ ਹੋਏ ਹਾਂ।

ਇਲਾਹੀ ਹੁਕਮ ਦੇ ਬੁਝਣ, ਪਹਿਚਾਨਣ ਦੀ 'ਅਹਿਮੀਅਤ' ਅਤੇ 'ਵਡਿਆਈ' ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ :—

ਹੁਕਮੁ ਪਛਾਨੈ ਸੁ ਏਕੋ ਜਾਨੈ ਬੰਦਾ ਕਹੀਐ ਸੋਈ ॥

(ਪੰਨਾ-1350)

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਜਿਨਿ ਹੁਕਮੁ ਪਛਾਤਾ ॥

ਪ੍ਰਭ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਤਿਨਿ ਭੇਦੁ ਜਾਤਾ ॥

(ਪੰਨਾ-885)

ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ ਸੁ ਹੁਕਮੁ ਪਛਾਣੈ

ਮਾਨੈ ਹੁਕਮੁ ਸਮਾਇਦਾ ॥

(ਪੰਨਾ-1037)

ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਗਤੀਆਂ ਵਿਚ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨ ਨੇ 'ਹੁਕਮ' ਨੂੰ ਪਹਿਚਾਣ ਲਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੇ :—

1. ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲਿਆ ਹੈ।
2. ਪ੍ਰਭ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਭੇਦ ਜਾਣ ਲਿਆ।
3. ਹੁਕਮ ਮੰਨ ਕੇ ਭਾਣੇ ਵਿਚ ਸਮਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪਰ ਹੈਰਾਨੀ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਦੁਖਦਾਈ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਇਲਾਹੀ ਹੁਕਮ ਨੂੰ—

ਸਮਝਣ, ਜਾਨਣ, ਬੁਝਣ, ਪਹਿਚਾਨਣ, ਮੰਨਣ, ਕਮਾਉਣ ਦੀ ਬਜਾਇ, 'ਹੁਕਮ' ਨੂੰ—

1. ਦਿਮਾਗੀ ਵਿਸ਼ਾ,
2. ਫੋਕੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ,
3. ਗਲਤ ਅਰਥ ਕਰਨ,
4. ਸਿਆਣਪਾਂ ਘੋਟਣ,

5. ਓਪਰੇ ਵਖਿਆਨ,
6. ਦਮੜੇ ਕਮਾਉਣ ਲਈ,
7. 'ਵਾਹ-ਵਾਹ' ਲਈ,

‘ਸਾਧਨ’ ਜਾਂ ‘ਜ਼ਰੀਆ’ ਹੀ ਬਣਾ ਛਡਿਆ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ — ਅਣਗਹਿਲੀ, ਅਗਿਆਨਤਾ, ਭ੍ਰਮ-ਭੁਲਾਵੇ, ਅਵੇਸਲਾ-ਪਨ, ਬੇ-ਪ੍ਰਵਾਹੀ, ਮਚਲੇ-ਪਨ, ਢੀਠਤਾਈ, ਮਨਮੁਖਤਾਈ ਨੂੰ — ਢਕਣ ਛੁਪਾਉਣ ਦਾ ‘ਬਹਾਨਾ’ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦੇ, ਸੁਣਦੇ, ਗਾਇਨ, ਅਤੇ ਕਥਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ — ਅਨਰਥ, ਫੋਕਾ, ਖੁਸ਼ਕ ਗਿਆਨ, ਮਨੋਕਲਪਤ ਭਾਵਨਾਂ, ਓਪਰੇ ਜੋਸ਼, ਮਨ-ਘੜਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਉਚਮ-ਉਚੀ, ਸੂਚਮ-ਸੂਚੀ ਆਤਮਿਕ ‘ਅਨੁਭਵੀ’ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਲਾਭ ਤੋਂ, ਵਾਂਝੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਦਿਮਾਗੀ ਗਿਆਨ, ਕਿਤਾਬਾਂ, ਕਾਲਜਾਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਨਾ ਸਮਝਣਾ ਹੋਰ ਗੱਲ ਹੈ, ਪਰ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ‘ਕਰੰਟ’ ਦੀ ਥਰਕੰਬਣੀ (electric shock) ਦਾ ਨਿਜੀ ਤਜਰਬਾ (personal experience) ਕੋਈ ਹੋਰ ਗੱਲ ਹੈ।

ਦਿਮਾਗੀ ਗਿਆਨ, ਮਾਇਕੀ ਮੰਡਲ ਤਾਈਂ ਸੀਮਤ ਹੈ, ਪਰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਅਪਾਰ, ‘ਰਵਿ-ਰਹਿਆ-ਭਰਪੂਰ’ ‘ਹੁਕਮ’ ਦਾ ਅੰਤ੍-ਆਤਮੇ ‘ਨਿਜੀ ਤਜਰਬਾ’ — ਮਾਨਣਾ, ਜਾਨਣਾ, ਬੁਝਣਾ, ਪਹਿਚਾਨਣਾ ਬਿਲਕੁਲ ਵਿਲੱਖਣ, ਅਨੋਖੀ, ਆਤਮਿਕ ਮੰਡਲ ਦੀ ਅਨੁਭਵੀ ‘ਖੇਲ’ ਹੈ।

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੂਰਜ ਦੇ ਅਨੇਕ ਗੁਣਾਂ ਵਿਚੋਂ, ਗਰਮੀ ਦਾ ਗੁਣ ਪ੍ਰਬਲ ਅਤੇ ਬਹੁਲਤਾ ਵਿਚ ਹੈ, ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਬੇਅੰਤ ਗੁਣਾਂ ਵਿਚੋਂ, ‘ਪਿਆਰ’ ਦਾ ਗੁਣ ਪ੍ਰਬਲ ਅਤੇ ਅਥਾਹ ਹੈ। ਏਸੇ ਕਰਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ — ‘ਪ੍ਰੇਮ-ਪੁਰਖ’ ‘ਪ੍ਰੀਤਮ’, ‘ਅਤਿ-ਪ੍ਰੀਤਮ’, ‘ਪਿਆਰਾ’, ‘ਮਾਹੀ’ ਆਦਿ, ਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ‘ਸੰਬੋਧਨ’ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਏਸੇ ਕਰਕੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ‘ਪ੍ਰੇਮ-ਸਰੂਪ’ ਹੈ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ‘ਮੁਜੱਸਮ’ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਸਾਰਿਆਂ ਹੋਰ ਗੁਣਾਂ ਵਿਚ, ਇਲਾਹੀ ਪ੍ਰੀਤ, ਪ੍ਰੇਮ-ਰਸ, ਚਾਓ ਦੀ ‘ਰੰਗਣ’ ਚੜ੍ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ‘ਭਾਅ’ ਜਾਂ ‘ਖੁਸ਼ਬੂ’ ਜਾਂ ‘ਨਿੱਘ’ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਹਰ ਕਰਤਵ ਵਿਚ, ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਜਤ੍ ਤਤ੍ ਦਿਸਾ ਵਿਸਾ ਹੁਇ ਫੈਲਿਉ ਅਨੁਰਾਗ ॥ (ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬੁ)

ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਮਾਂ ਦਾ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਲਈ, ਅਥਾਹ ਪਿਆਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਉਸ ਦੀ ਹਰ ਹਰਕਤ ਅਤੇ ਭਾਵਨਾਂ ਵਿਚ, ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਡੁੱਲ੍ਹ ਡੁੱਲ੍ਹ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਂ ਦੇ — ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ, ਤਾੜਨਾ ਵਿਚ, ਝਿੜਕਾਂ ਵਿਚ, ਗਾਲ਼ਾਂ ਵਿਚ, ਕੁਟਾਈ

ਵਿਚ, ਸਜਾ ਦੀ ਡੂੰਘੀ ਤਹਿ ਵਿਚ ਭੀ, 'ਮਾਂ-ਪਿਆਰ' ਦੀ 'ਭਾਵਨਾਂ' ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਭਲਾਈ ਅਤੇ 'ਸੁਭ-ਇਛਾਵਾਂ' ਦੀ ਜਾਚਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ 'ਕਵਾਓ' ਦੁਆਰਾ ਜੋ 'ਹੁਕਮ' ਉਪਜਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਅੰਤ੍ਰੀਵ ਭਾਵਨਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਇਲਾਹੀ — ਪ੍ਰੀਤ, ਪ੍ਰੇਮ, ਰਸ, ਚਾਓ, ਭਲਾ, ਸੁਖ, ਬਖਸ਼ਿਸ਼, ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਦਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੈ।

ਪਰ ਅਸੀਂ ਇਸ ਇਲਾਹੀ 'ਹੁਕਮ' ਦੀ 'ਅੰਤ੍ਰੀਵ ਭਾਵਨਾਂ' ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬੁਝਦੇ ਅਤੇ 'ਰੱਬ' ਨਾਲ 'ਰੋਸੇ-ਗਿਲੇ' ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਬੇਮੁਖ ਹੋ ਕੇ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ।

ਤੁਮ ਕਰਹੁ ਭਲਾ ਹਮ ਭਲੋ ਨ ਜਾਨਹੁ ਤੁਮ ਸਦਾ ਸਦਾ ਦਇਆਲਾ ॥ (ਪੰ.-613)

ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ 'ਭਾਣੇ' ਵਿਚ ਆਉਣ ਲਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਇਉਂ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕਰਦੀ ਹੈ—

ਜੋ ਤੂ ਕਰਹਿ ਕਰਾਵਹਿ ਸੁਆਮੀ ਸਾ ਮਸਲਤਿ ਪਰਵਾਣੁ ॥ (ਪੰਨਾ-677)

ਮੀਤੁ ਕਰੈ ਸੋਈ ਹਮ ਮਾਨਾ ॥

ਮੀਤ ਕੇ ਕਰਤਬ ਕੁਸਲ ਸਮਾਨਾ ॥ (ਪੰਨਾ-187)

ਉਲਾਹਨੋ ਮੈ ਕਾਹੂ ਨ ਦੀਓ ॥

ਮਨ ਮੀਠ ਤੁਹਾਰੋ ਕੀਓ ॥ (ਪੰਨਾ-978)

ਤੇਰਾ ਕੀਆ ਮੀਠਾ ਲਾਗੈ ॥

(ਪੰਨਾ-394)

ਹਰਿ ਜਨੁ ਉਤਮੁ ਭਗਤੁ ਸਦਾਵੈ ਆਗਿਆ ਮਨਿ ਸੁਖੁ ਪਾਈ ॥

ਜੋ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਸਤਿ ਕਰਿ ਮਾਨੈ ਭਾਣਾ ਮੰਨਿ ਵਸਾਈ ॥ (ਪੰਨਾ-480)

ਜੋ ਤਿਸੁ ਭਾਣਾ ਸੋ ਸਤਿ ਕਰਿ ਮਾਨਿਆ ਕਾਟੀ ਜਮ ਕੀ ਫਾਸੀ ॥ (ਪੰ.-993)

ਸਾਡੇ ਹਰ ਖਿਆਲ ਜਾ ਕਰਮ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿਚ ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ 'ਰੀਝਾਂ', ਭਾਵਨਾਵਾਂ, ਜਾਂ ਮਜ਼ਬੂਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਹਾ ਕਿ—

1. ਮਾਇਕੀ ਗਰਜ਼ਾਂ,
2. ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ,
3. ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਵਾਹ-ਵਾਹ ਲਈ,
4. ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨ
5. ਗ੍ਰਹਿਸਤ ਦੀਆਂ ਮਜ਼ਬੂਰੀਆਂ,

6. ਸਰੀਰਕ ਆਦਤਾਂ,
7. ਮਾਨਸਿਕ ਬੰਧਨ,
8. ਧਾਰਮਿਕ ਬੰਧਨ,
9. ਬੱਧਾ-ਚਟੀ,
10. 'ਮੋਹ' ਦੀ ਖਿੱਚ !

ਇਹ ਸਾਰੇ ਮਜ਼ਬੂਰੀਆਂ ਵਾਲੇ ਕਰਮ ਧਰਮ, ਤ੍ਰੈਗੁਣੀ ਮਾਇਕੀ ਮੰਡਲ ਵਿਚ, 'ਹਉਮੈ' ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਅੰਦਰ ਹੀ, ਪ੍ਰਵਿਰਤ-ਹਨ, ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਅਸੀਂ 'ਕਰਮ-ਬੱਧ' ਹੋ ਕੇ—

ਪਲਚਿ ਪਲਚਿ ਸਗਲੀ ਮੁਈ ਝੂਠੈ ਧੰਧੈ ਮੋਹੁ॥ (ਪੰਨਾ-133)

ਏਕਸ ਬਿਨੁ ਸਭ ਧੰਧੁ ਹੈ ਸਭ ਮਿਥਿਆ ਮੋਹੁ ਮਾਇ॥ (ਪੰਨਾ-44)

ਧੰਧਾ ਕਰਤਿਆ ਜਨਮੁ ਗਇਆ ਅੰਦਰਿ ਦੁਖੁ ਸਹਾਮੁ॥

(ਪੰਨਾ-1248)

ਹਉ ਹਉ ਕਰਤੇ ਕਰਮ ਰਤ ਤਾ ਕੋ ਭਾਰੁ ਅਫਾਰ॥

ਪ੍ਰੀਤਿ ਨਹੀ ਜਉ ਨਾਮ ਸਿਉ ਤਉ ਏਉ ਕਰਮ ਬਿਕਾਰ॥ (ਪੰਨਾ-252)

ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੇਖਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਨਿਚੋੜ ਇਉਂ ਦਰਸਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ—

1. ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਜਾਂ 'ਹੁਕਮੀ'—

'ਅਤਿ ਪ੍ਰੀਤਮ' ਹੈ
 'ਪ੍ਰੇਮ-ਪੁਰਖ' ਹੈ
 ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਮਹਿਕ ਹੈ
 ਮਹਿਕ ਦੀ ਮਿਠੜੀ ਸੁਗੰਧੀ ਹੈ
 ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਨਿੱਘ ਹੈ
 ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਮਹਾਂ ਰਸ ਹੈ
 'ਪ੍ਰਿਮ-ਪਿਆਲਾ' ਹੈ
 ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਸਰੂਰ ਹੈ
 ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਮਸਤੀ ਹੈ
 ਪ੍ਰੇਮ ਸਵੈਪਨਾ ਹੈ
 ਪ੍ਰੇਮ ਸਰੂਪ ਹੈ
 ਪ੍ਰੇਮ ਹੈ।

2. ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਏ 'ਕਵਾਓ' ਜਾਂ 'ਹੁਕਮ' ਦੇ ਵਿਚ ਭੀ—

ਪਿਆਰ ਦੀ ਮਹਿਕ ਹੈ
 ਪਿਆਰ ਦਾ ਨਿੱਘ ਹੈ
 ਪਿਆਰ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਹੈ
 ਪਿਆਰ ਦੀ ਭਾਅ ਹੈ
 ਪ੍ਰੇਮ ਭਰੀ ਹਮਦਰਦੀ ਹੈ
 ਪ੍ਰੇਮ-ਭਰੀ ਸੁਭ-ਇਛਾ ਹੈ
 ਪ੍ਰੇਮ ਸਵੈਪਨਾ ਹੈ
 ਪ੍ਰੇਮ ਖੇਲ ਹੈ
 ਪ੍ਰੀਤ ਦਾ ਖੇਲ ਅਖਾੜਾ ਹੈ
 'ਮਾਂ-ਪਿਆਰ' ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ
 ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦਾ ਭੰਡਾਰਾ ਹੈ

ਖਿਮਾਂ ਦਾ 'ਬਿਰਦ' ਹੈ
 ਲਾਡ-ਲਡਾਵੇ ਹੈ
 'ਖੇਲ-ਖਿਲਾਵੇ' ਹੈ
 ਕੇਲ-ਕਿਲਾਵੇ ਹੈ
 ਅਉਗੁਣ ਕੋ ਨਾ ਚਿਤਾਰੇ ਹੈ
 ਪ੍ਰੀਤ ਹੈ
 ਪ੍ਰੇਮ ਹੈ
 ਰਸ ਹੈ
 ਚਾਓ ਹੈ
 ਮਲ੍ਹਾਰ ਹੈ
 'ਅਬਿਨਾਸੀ-ਖੇਮ' ਹੈ
 ਸਦਾ ਸੁਖ ਹੈ
 'ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ' ਹੈ

3. 'ਹੁਕਮ', ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ 'ਕਵਾਓ' ਦਾ—

ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੈ
 ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ
 ਵਿਕਾਸ ਹੈ
 ਹਰਕਤ ਹੈ
 ਰਵਾਨਗੀ ਹੈ
 ਸਹਿਜ-ਚਾਲ ਹੈ

ਥਰ-ਕੰਬਣੀ ਹੈ
ਰੁਣ-ਝੁਣ ਹੈ
ਸਹਿਜ-ਧੁਨੀ ਹੈ
ਅਨਹਦ ਰਾਗ ਹੈ
ਜਾਦੂ ਹੈ
ਮਸਤੀ ਹੈ
ਹੁੱਲਾਸ ਹੈ
ਖੇੜਾ ਹੈ

4. ਇਹ ਇਲਾਹੀ 'ਹੁਕਮ' —

'ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ' ਹੋਇਆ ਹੈ
'ਸਰਬ-ਰਵਿ-ਰਿਹਾ-ਭਰਪੂਰ' ਹੈ
ਘਟ ਘਟ ਵਿਚ ਵਰਤ ਰਿਹਾ ਹੈ
ਘੜਨ-ਭੰਨਣ ਸਮਰਥ ਹੈ
ਅਭੁੱਲ ਹੈ
ਅਟੱਲ ਹੈ
ਸਦੀਵੀ ਹੈ
ਇਕਸਾਰ ਹੈ
ਦਇਆ ਹੈ
ਖਿਮਾ ਹੈ
ਪਿਆਰ ਹੈ
ਪ੍ਰੇਮ ਹੈ
ਚਾਓ ਹੈ
ਸ਼ਬਦ ਹੈ
ਨਾਮ ਹੈ।

5. ਇਹ 'ਹੁਕਮ', ਸਾਰੀ ਕਾਇਨਾਤ ਨੂੰ —

ਪਸਾਰਦਾ
ਪਾਲਦਾ
ਪੋਸਦਾ
ਚਲਾਉਂਦਾ
ਰਾਖੀ ਕਰਦਾ

ਮੇਲਦਾ
 ਵਿਛੋੜਦਾ
 ਸਜਾਉਂਦਾ
 ਜੀਅ-ਦਾਨ ਦਿੰਦਾ
 ਘੜਦਾ
 ਭੰਨਦਾ
 ਲੈ ਕਰਦਾ
 ਮੁੜ ਸਾਜਦਾ ਹੈ।

6. ਸਾਨੂੰ 'ਰੱਬ' ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦਾ —

ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ
 ਸੋਝੀ ਹੀ ਨਹੀਂ
 ਗਿਆਨ ਹੀ ਨਹੀਂ
 ਨਿਸਚਾ ਹੀ ਨਹੀਂ
 ਭਾਵਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ
 ਸ਼ਰਧਾ ਹੀ ਨਹੀਂ।

7. ਇਸ 'ਹੁਕਮ' ਦੀ ਬਾਬਤ ਸਾਡਾ ਗਿਆਨ —

ਓਪਰਾ ਜਿਹਾ
 ਫੋਕਾ ਜਿਹਾ
 ਦਿਮਾਗੀ ਸੁਗਲ
 ਡੰਗ-ਟਪਾਉ
 ਹਉਮੈ ਨੂੰ ਪੱਠੇ ਪਾਉਣ
 ਮਾਇਆ ਕਮਾਉਣ

ਦਾ ਹੀ ਜ਼ਰੀਆ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ।

8. ਇਸ ਇਲਾਹੀ 'ਹੁਕਮ' ਨੂੰ ਦਿਮਾਗੀ ਗਿਆਨ ਨਾਲ —

ਸਮਝਿਆ
 ਜਾਣਿਆ
 ਪਹਿਚਾਣਿਆ
 ਪਕੜਿਆ
 ਕਮਾਇਆ

ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ।

9. ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਅਸੀਂ :—

1. ਬਾਣੀ ਦੀ ਅੰਤੀਵ ਭਾਵਨਾ ਜਾਂ ਗੁੱਝੇ ਭੇਦਾਂ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਹਾਂ।
2. ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।
3. ਆਪਣੇ ਭਾਣੇ ਵਿਚ ਵਿਚਰਦੇ ਹਾਂ।
4. ਮੈਂ-ਮੇਰੀ ਨੂੰ ਪਾਲ ਰਹੇ ਹਾਂ।
5. ਕਰਮ-ਕਾਂਡਾਂ ਵਿਚ ਫਸੇ ਹੋਏ ਹਾਂ।
6. ਮੋਹ-ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਜੱਕੜੇ ਹੋਏ ਹਾਂ।
7. ਪੰਚ ਦੂਤਾਂ ਦੇ ਗੁਲਾਮ ਹਾਂ।
8. ਮਾਇਆ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਠੋਕਰਾਂ ਖਾਂਦੇ ਹਾਂ।
9. ਆਪਣੇ ਹੀ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਬੰਧਨਾਂ ਵਿਚ ਕੈਦ ਹਾਂ।
10. ਆਵਾ-ਗਵਨ ਦੇ 'ਫੇਰੇ' ਵਿਚ ਹਾਂ।
11. ਧਰਮ-ਰਾਇ ਦੇ 'ਚੀਰੇ' ਵਿਚ ਹਾਂ।
12. ਜਮਾਂ ਦੇ ਭੈ ਵਿਚ ਹਾਂ।
13. ਕੂਰ-ਕ੍ਰਿਆ ਵਿਚ ਉਲਝੇ ਹੋਏ ਹਾਂ।

ਕੂਰ ਕ੍ਰਿਆ ਉਰਝਿਓ ਸਭ ਹੀ ਜਗ ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ ਕੋ ਭੇਦ ਨ ਪਾਇਓ॥

(ਸਵਯੰ ਪਾ: 10)

10. ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਉਚਮ-ਉਚੇ, ਸੂਚਮ-ਸੂਚੇ ਇਲਾਹੀ 'ਹੁਕਮ' ਨੂੰ —

ਜਾਣਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ

ਸਮਝਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ

ਬੁਝਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ

ਪਹਿਚਾਣਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ

ਮੰਨਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ

ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ

ਉਦਮ ਤਾਂ ਕੀ ਕਰਨਾ ਸੀ।

11. ਇਸ ਇਲਾਹੀ 'ਹੁਕਮ' ਵਿਚ "ਮਨ" ਦੇ—

ਕਿੰਤੂ
 ਸ਼ੰਕੇ
 ਕਿਉਂ
 ਕਿਆ
 ਕੈਸੇ
 ਦਲੀਲਾਂ
 ਉਕਤੀਆਂ
 ਜੁਗਤੀਆਂ
 ਚਲਾਕੀਆਂ
 ਸਿਆਣਪਾਂ
 ਢਕੌਸਲੇ
 ਹੁਜਤਾਂ
 ਪਾਖੰਡ

ਨੂੰ ਕੋਈ 'ਥਾਂਉ' ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸਲਾਮੁ ਜਬਾਬੁ ਦੋਵੈ ਕਰੇ ਮੁੰਦਹੁ ਘੁਥਾ ਜਾਇ॥ (ਪੰਨਾ-474)

ਖਸਮੈ ਕਰੇ ਬਰਾਬਰੀ ਫਿਰਿ ਗੈਰਤਿ ਅੰਦਰਿ ਪਾਇ॥ (ਪੰਨਾ-474)

12. ਹਾਂ ਜੀ, ਇਹ ਇਲਾਹੀ 'ਹੁਕਮ'—

ਪਿਆਰ ਦੀ 'ਖੇਲ' ਹੈ
 ਪਿਆਰ ਦੀ 'ਡੋਰੀ' ਹੈ
 ਡੋਰੀ ਦੇ 'ਤੁਣਕੇ' ਹਨ।
 ਤੁਣਕੇ ਦੀ 'ਖਿੱਚ' ਹੈ
 ਖਿੱਚ ਖਾਣ ਦਾ 'ਸਵਾਦ' ਹੈ।
 ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ 'ਪੀਘ' ਹੈ।
 ਪੀਘ ਦੇ 'ਝੂਟੇ' ਹਨ।
 ਝੂਟਿਆਂ ਦੀ ਮਸਤੀ ਹੈ।
 ਮਸਤੀ ਦੀ 'ਬੇ-ਖੁਦੀ' ਹੈ।
 ਬੇ-ਖੁਦੀ ਵਿਚ ਗੁਆਚਣਾ ਹੈ।

13. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਨ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਵਲ ਮੋੜ-ਮੋੜ ਕੇ—

ਪਰੇਰਨਾ

ਪ੍ਰੀਤ ਵਿਚ ਭਿਜਣਾ

ਹਰਿ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗਣਾ

ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਰੱਸਣਾ

ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਵੱਸਣਾ

ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਗੁੰਧਣਾ

ਪਿਆਰ ਦੀ ਖੁਸ਼ਬੋ ਭਰਨੀ

ਪਿਆਰ ਸਰੂਪ ਹੋਣਾ

ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਬੇ-ਖੁਦ

ਹੋ ਕੇ, ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੀ 'ਡੋਰੀ', ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੜਾਉਣਾ ਹੀ—

‘ਹੁਕਮ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ’ ਹੈ।

ਹੁਕਮ ਮੰਨਣਾ ਹੈ।

ਹੁਕਮ ਕਮਾਉਣਾ ਹੈ।

ਹੁਕਮ ਰੂਪ ਹੋਣਾ ਹੈ।

14. ਹਾਂ ਜੀ, ਆਪਣੀ ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ‘ਮੈਂ-ਮੇਰੀ’ ਦੀ ਡੋਰੀ, ਸਤਿਗੁਰ ਦੇ ਹੱਥ ਫੜਾ ਕੇ, ‘ਕੱਠ-ਪੁਤਲੀ’ ਵਾਂਗ, ਜਿਉਂ ਪਿਆਰਾ—

ਹਲਾਏ ਤਿਓਂ ਹਿੱਲਣਾ

ਕਰਾਏ ਸੋ ਕਰਨਾ

ਚਲਾਏ ਸੋ ਚਲਣਾ

ਬੁਲਾਏ ਸੋ ਬੋਲਣਾ

ਸੁਝਾਏ ਸੋ ਸੋਚਨਾ

ਜਿਥੇ ਬੈਸਾਲਹਿ ਤਹਿ ਬੈਸਨਾ

ਜਹਿ ਭੇਜੇ ਤਹਿ ਜਾਣਾ

ਜੋ ਦੇਵੇ ਸੋ ਖਾਣਾ

ਜਿਥੇ ਰਖੇ ਤਿਥੇ ਰਹਿਣਾ

ਵਾਲੀ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਹੀ ‘ਹੁਕਮ’ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜਦ ਸਾਡਾ ਮਨ, ਤਨ, ਬੁੱਧੀ ਅਤੇ ਸਮੁੱਚਾ ‘ਆਪਾ’, ਇਲਾਹੀ ‘ਹੁਕਮ’ ਦੇ ਭਾਣੇ ਦੀ ‘ਰਵਾਨਗੀ’ ਵਿਚ, ‘ਸੁਰ’ ਹੋ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਪੂਰਨ ਤੌਰ ਤੇ ਇਲਾਹੀ ‘ਹੁਕਮ’

ਦੇ—ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦਾ ਸਾਧਨ, ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਹਥਿਆਰ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਲਈ ਬਲਬ, ਅਨਹਦ ਧੁਨੀ ਦਾ ਰਾਗ, ਇਲਾਹੀ ਰਾਗ ਦੀ ਬੰਸਰੀ, ਪਰਮਾਰਥ ਦੇ ਕਰਤੱਬ, ਭਗਤੀ ਦਾ ਜੋਗ, ਜੋਗ ਦੀ ਜੁਗਤੀ, ਜੀਵਨ ਦੀ ਸੇਧ, ਪਿਆਰ ਦੀ ਖਿੱਚ, ਪਿਆਰ ਦਾ ਸੋਮਾ, ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਤੀਰ, ਤੀਰ ਦਾ ਮਿੱਠਾ ਸੁਆਦ, ਮਹਾਂ ਰੱਸ ਦਾ ਸੋਮਾ, 'ਪ੍ਰੇਮ-ਛੋਹ' ਦਾ ਨਸ਼ਾ, ਨਸ਼ੇ ਦਾ ਸਰੂਰ, ਸਰੂਰ ਦੀ ਮਸਤੀ ਵਿਚ 'ਗੁਆਚ' ਕੇ 'ਇਲਾਹੀ ਹੁਕਮ' ਦੀ ਰਵਾਨਗੀ ਵਿਚ, 'ਰੁੜ੍ਹਦੇ' ਹੋਏ, ਆਪਣੇ ਸ਼ਹੁਸਾਗਰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ, ਪ੍ਰੀਤਮ ਵਲ, 'ਸਹਜਿ ਚਾਲ' ਵਿਚ, ਤੁਰੇ ਜਾਵਾਂਗੇ, ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਸਫਲ ਕਰਾਂਗੇ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁਕਮ—ਸਾਡੀ ਬੁੱਧੀ ਵਿਚ, ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਸੋਚਣੀ ਵਿਚ, ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਤੀਖਣਤਾ ਵਿਚ, ਜੀਵਨ ਵਿਚ, ਜੀਵਨ ਦੀ ਰਵਾਨਗੀ ਵਿਚ, ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਵੇਗ ਵਿਚ, ਵੇਗ ਦੀ ਸਹਿਜ ਚਾਲ ਵਿਚ, ਅੰਗ ਅੰਗ ਵਿਚ, ਅੱਖ ਵਿਚ, ਅੱਖ ਦੀ ਜੋਤਿ ਵਿਚ, ਜੋਤ ਦੀ ਤੱਕਣੀ ਵਿਚ, ਤੱਕਣੀ ਦੇ ਕਟਾਖ ਵਿਚ, ਕਟਾਖ ਦੇ ਜਾਦੂ ਵਿਚ, ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ, ਦਿਮਾਗ ਦੀ ਤੀਖਣਤਾ ਵਿਚ, ਸਿਰ ਦੇ ਵਾਲਾਂ ਵਿਚ, ਵਾਲਾਂ ਦੀ ਲਚਕ ਵਿਚ, ਵਾਲਾਂ ਦੀ ਭਾਅ ਵਿਚ, ਮੱਥੇ ਦੀ ਤਿਉੜੀ ਵਿਚ, ਮੱਥੇ ਦੇ ਜਲਾਲ ਵਿਚ, ਗੱਲਾਂ ਦੀ ਲਾਲੀ ਵਿਚ, ਲਾਲੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਹੁਸਨ ਵਿਚ, ਬੁੱਲਾਂ ਦੀ ਕੋਮਲਤਾ ਵਿਚ, ਬੁੱਲਾਂ ਦੀ ਮੁਸਕਾਨ ਵਿਚ, ਬੁੱਲਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ, ਬਚਨਾਂ ਦੀ ਮਿਠਾਸ ਵਿਚ, ਬਚਨਾਂ ਦੇ ਕਟਾਖ ਵਿਚ, ਕਟਾਖ ਦੇ ਜਾਦੂ ਵਿਚ, ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ, ਹਿਰਦੇ ਦੀ ਭਾਵਨਾਂ ਵਿਚ, ਭਾਵਨਾਂ ਦੇ ਹੁਲਾਸ ਵਿਚ, ਹੁਲਾਸ ਦੇ ਚਾਓ ਵਿਚ, ਪਿਆਰ ਵਿਚ, ਪਿਆਰ ਦੀ 'ਛੋਹ' ਵਿਚ, ਪਿਆਰ ਦੀ ਤਕੱਣੀ ਵਿਚ, ਤੱਕਣੀ ਦੇ ਕਟਾਖ ਵਿਚ, ਪ੍ਰੇਮ-ਤੀਰ ਦੀ ਨੌਕ ਵਿਚ, ਪ੍ਰੇਮ-ਤੀਰ ਦੇ ਜ਼ਖਮ ਵਿਚ, ਜ਼ਖਮ ਦੀ ਮਿੱਠੀ ਪੀੜ ਵਿਚ, ਪ੍ਰਿੰਮ ਪਿਆਲੇ ਵਿਚ, ਪ੍ਰਿੰਮ ਪਿਆਲੇ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਵਿਚ, ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਮਸਤੀ ਵਿਚ, ਮਸਤੀ ਦੀ ਸਮਾਧੀ ਵਿਚ ਆਦਿ, ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਹਰਕਤ ਅਤੇ 'ਭਾਵਨਾਂ' ਵਿਚ, 'ਹੁਕਮ' ਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਤੇ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੋਵੇਗਾ : -

ਤੇਰਾ ਹੁਕਮੁ ਅਪਾਰ ਹੈ ਕੋਈ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਏ॥

ਜਿਸੁ ਗੁਰੁ ਪੂਰਾ ਭੇਟਸੀ ਸੋ ਚਲੈ ਰਜਾਏ॥ (ਪੰਨਾ-396)

ਇਸ ਵਿਚ ਸਾਡੀ 'ਹਉਮੈ' ਜਾਂ 'ਮੈਂ-ਮੇਰੀ ਲਈ ਕੋਈ ਥਾਂਓ ਨਹੀ' ਅਤੇ 'ਹਉਮੈ' ਦਾ ਉਕਾ ਹੀ ਅਭਾਵ ਹੋਵੇਗਾ—

ਕਬੀਰ ਮੇਰਾ ਮੁਝ ਮਹਿ ਕਿਛੁ ਨਹੀ ਜੋ ਕਿਛੁ ਹੈ ਸੋ ਤੇਰਾ॥ (ਪੰਨਾ-1375)

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ 'ਮੈਂ-ਮੇਰੀ' ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਤੋਂ

'ਮਰ' ਕੇ

‘ਤੂੰ-ਤੇਰੀ’ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ-ਸਵੈਪਨਾ ਵਿਚ

ਜੀਵਾਂਗੇ।

ਮੂਏ ਬਿਨੁ ਜੀਵਨੁ ਨਾਹੀ॥ (ਪੰਨਾ-655)

ਮਰਿ ਮਰਿ ਜੀਵੈ ਤਾ ਕਿਛੁ ਪਾਏ॥ (ਪੰਨਾ-123)

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ‘ਫੁਲ ਕਰਤੇ’ ਦੀ ਰਜਾ ਵਿਚ, ਪਿਆਰ ਵਿਚ, ਉਮਾਹ ਵਿਚ, ਚਾਓ ਵਿਚ, ਹਉਂ ਰਹਿਤ, ਆਪਣੇ ‘ਦਾਤੇ’ ਦੀਆਂ ਬਖਸ਼ੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਦਾਤਾਂ—ਮਹਿਕ, ਸੁਹੱਪਣ, ਕੋਮਲਤਾ, ਰੰਗ-ਰਸ, ਅਣਜਾਣੇ ਹੀ, ਆਪ-ਮੁਹਾਰੇ, ਅਭੋਲ ਹੀ, ਸਹਿਜ-ਸੁਭਾਇ ਵੰਡ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇਹ ਉਦਾਹਰਣ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ‘ਪ੍ਰੇਮ-ਖੇਲ’ ਦੇ ਬੇਅੰਤ ਕ੍ਰਿਸ਼ਮਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਕੇਵਲ ਇਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਾਇਨਾਤ ਦੀਆਂ ਚੌਰਾਸੀ ਲੱਖ ਜੂਨਾਂ ਤਾਂ ‘ਹੁਕਮ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ’ ਦੀ ਇਲਾਹੀ ਖੇਲ ਨੂੰ ਅਣਜਾਣੇ ਤੇ ਅਭੋਲ ਹੀ ਖੇਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਪਰ, ਇਨਸਾਨੀ ਜੂਨ ਵਿਚ ਬਖਸ਼ੇ ਹੋਏ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰੇ, ਪੂਰਨ ਸੋਝੀ ਵਿਚ, ਪ੍ਰੇਮ ਸਵੈਪਨਾ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਉਮਾਹ ਅਤੇ ਚਾਓ ਵਿਚ, ਇਸ ‘ਹੁਕਮ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ’ ਦੀ ‘ਪ੍ਰੇਮ-ਖੇਲ’ ਨੂੰ ਦਾਤੇ ਦਾ—ਹਥਿਆਰ, ਪ੍ਰਣਾਲੀ, ਕੱਠ-ਪੁਤਲੀ, ਬਾਂਸਰੀ, ਸਤਾਰ ਦੀਆਂ ਤਾਰਾਂ, ਤਾਰਾਂ ਦਾ ਰਾਗ ਬਣ ਕੇ, ਪਿਆਰੇ ਦੀ ਰਜਾ ਵਿਚ—ਵਜਦੇ, ਅਲਾਪਦੇ, ਆਪਾ ਵੰਡਦੇ, ਆਪਾ ਵਾਰਦੇ, ਡੁੱਲ੍ਹ-ਡੁੱਲ੍ਹ ਪੈਂਦੇ ਹੋਏ, ਇਲਾਹੀ ‘ਹੁਕਮ’ ਨੂੰ, ਮੰਨਦੇ, ਕਮਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਉਨਾਂ ਗੁਰਮੁਖ ਪਿਆਰਿਆਂ ਵਿਚ, ‘ਮੈਂ-ਮੇਰੀ’ ਦਾ ਅਭਾਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਗੁਰੂ ਦੇ ‘ਬੈ-ਖਰੀਦ’ ਗੋਲੇ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸਿਰਫ ‘ਪ੍ਰੇਮ-ਰੰਗਣ’ ਵਿਚ ਕਾਰ ਕਮਾਉਂਦੇ ਹਨ—ਗੁਰੂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ, ਨਾਮ ਦੇ ਰੰਗ ਵਿਚ, ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਮਿੱਠੀ ਧੁਨੀ ਵਿਚ, ਪ੍ਰੀਤ, ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਉਮਾਹ ਵਿਚ, ਮਹਾਂ ਰਸ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਵਿਚ, ਅਕਿਹ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਪ੍ਰੇਮ-ਜੋਸ਼ ਵਿਚ ਜਦ ਗੁਰਮੁਖ ਦੀ ਆਤਮਾਂ ‘ਉੱਛਲਦੀ’ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ—ਹਰ ਹਰਕਤ ਵਿਚ, ਤੱਕਣੀ ਵਿਚ, ਗੁਫਤਾਰ ਵਿਚ, ਰਫਤਾਰ ਵਿਚ, ਛੋਹ ਵਿਚ, ਭਾਵਨਾ ਵਿਚ, ਉਮਾਹ ਵਿਚ ‘ਨਾਨਕ ਪਿਆਰ’, ‘ਨਾਮ’, ਠਾਠਾਂ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ—ਹਰ ਪਲ, ਹਰ ਖਿਨ, ਦਿਨ ਰਾਤ, ਜਾਣੀਂ ਸਾਰੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ‘ਹੁਕਮ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ’ ਦਾ ਹੀ ‘ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ’ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ—

ਬੋਲੀ — ‘ਅਬੋਲ’ ਹੈ !
 ਪ੍ਰੀਤ — ਚੁੱਪ-ਪ੍ਰੀਤ ਹੈ !
 ਕ੍ਰਿਆ — ‘ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਟ’ ਹੈ !
 ਖੇਲ — ‘ਅਖੇਲ’ ਹੈ !
 ਸੋਚਣੀ— ‘ਅਸੋਚ’ !
 ਜੀਉਂਦੇ — ‘ਮਰੇ’ ਹੁੰਦੇ ਹਨ !
 ‘ਮੌਤ’ ਵਿਚ ਜੀਉਂਦੇ ਹਨ !
 ਤੱਕਦੇ ਹੋਏ ਦੇਖ ਨਹੀਂ ਰਹੇ !
 ਬੋਲਦੇ ਹੋਏ ‘ਚੁੱਪ’ ਹਨ !
 ‘ਚੁੱਪ’ ਵਿਚ ਬੋਲਦੇ ਹਨ !
 ‘ਚੁੱਪ’ ਵਿਚ ‘ਤੂਫਾਨ’ ਹੈ !
 ‘ਤੂਫਾਨ’ ਵਿਚ ‘ਸਹਿਜ’ ਹੈ !

ਇਹ ਅਕਿਹ ਅਣੋਖੀ ‘ਆਤਮਿਕ ਖੇਲ’ ਦੀ ‘ਅਕੱਥ-ਕਥਾ’ ਪੜ੍ਹ-ਪੜ੍ਹਾ ਕੇ, ਸੁਣ-ਸੁਣਾ ਕੇ, ਸਮਝ-ਸਮਝਾ ਕੇ, ਸਿਆਣਪਾਂ ਨਾਲ, ਚੁੰਚ ਗਿਆਨ ਨਾਲ, ਫਿਲੋਸਫੀਆਂ ਘੋਟ ਕੇ, ਉਕਤੀਆਂ-ਜੁਗਤੀਆਂ ਨਾਲ, ਚਤੁਰਾਈਆਂ ਨਾਲ, ‘ਜਪ, ਤਪ, ਸੰਜਮ’ ਨਾਲ, ‘ਪਾਠ ਪੜ੍ਹਿਓ’ ਨਾਲ, ‘ਬੇਦ ਬਿਚਾਰਨ’ ਨਾਲ, ‘ਨਿਉਲੀ ਕਰਮ’ ਨਾਲ, ‘ਸਰੀਰ ਕਟਾਏ’ ਨਾਲ, ‘ਧਰਤੀ ਭਰਮਣ’ ਨਾਲ, ਪੁੰਨ-ਦਾਨ ਨਾਲ, ਬਰਤ-ਨੇਮ ਨਾਲ, ‘ਜੋਗ-ਅਭਿਆਸ’ ਨਾਲ, ‘ਕਰਮ-ਧਰਮ ਕ੍ਰਿਆ’ ਨਾਲ, ‘ਸਗਲ ਤਿਆਗ’ ਨਾਲ, ‘ਤੀਰਥ ਨ੍ਰਾਵਨ’ ਨਾਲ, ‘ਜੋਰ ਨ ਮੰਗਣ’ ‘ਦੇਣ ਨ ਜੋਰ’।

ਆਪਣੇ ਜੋਰ ਨਾਲ ਸਿੱਖੀ, ਸਮਝੀ, ਜਾਣੀ ਬੁੱਝੀ, ਪਹਿਚਾਣੀ, ਮੰਨੀ, ਕਮਾਈ, ਖੇਲੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ।

ਪਿਆਰੇ ਇਨ ਬਿਧਿ ਮਿਲਣੁ ਨ ਜਾਈ ਮੈ ਕੀਏ ਕਰਮ ਅਨੇਕਾ॥...

ਮਨ ਕੀ ਮੈਲੁ ਨ ਉਤਰੈ ਇਹ ਬਿਧਿ ਜੇ ਲਖ ਜਤਨ ਕਰਾਏ ॥...

ਹਉ ਹਉ ਕਰਤ ਬੰਧਨ ਮਹਿ ਪਰਿਆ ਨਹ ਮਿਲੀਐ ਇਹ ਜੁਗਤਾ ॥

(ਪੰਨਾ-641-42)

ਕੂਰ ਕ੍ਰਿਆ ਉਰਝਿਓ ਸਭ ਹੀ ਜਗ ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ ਕੋ ਭੇਦੁ ਨ ਪਾਇਓ ॥

(ਸਵਯੈ : ਪਾ : 10)

ਪਾਠੁ ਪੜੈ ਨਾ ਬੂਝਈ ਭੇਖੀ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਇ ॥ (ਪੰਨਾ-66)

ਮਨਹਠਿ ਕਿਤੈ ਉਪਾਇ ਨ ਛੂਟੀਐ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਸਾਸਤ੍ਰ ਸੋਧਹੁ ਜਾਇ ॥
ਮਿਲਿ ਸੰਗਤਿ ਸਾਧੂ ਉਬਰੇ ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਕਮਾਇ ॥ (ਪੰਨਾ-65)

ਇਹ ਅਕੱਥ-ਕਥਾ ਤਾਂ ਇਲਾਹੀ, ਰਹਿਮਤ, ਬਖਸ਼ਿਸ਼, ਨਦਰ-ਕਰਮ, ਗੁਰ-ਪ੍ਰਸਾਦਿ,
ਦੀ 'ਦਾਤ' ਹੈ।

ਦਾਤੈ ਦਾਤਿ ਰਖੀ ਹਥਿ ਅਪਣੈ ਜਿਸੁ ਭਾਵੈ ਤਿਸੁ ਦੇਈ ॥ (ਪੰਨਾ-604)

ਏਹੁ ਪਿਰਮੁ ਪਿਆਲਾ ਖਸਮ ਕਾ ਜੈ ਭਾਵੈ ਤੈ ਦੇਇ ॥ (ਪੰਨਾ-1378)

ਇਸ ਇਲਾਹੀ 'ਦਾਤਿ' ਲਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਾਨੂੰ ਇਉਂ 'ਜਾਚਨਾ' ਕਰਨੀ ਸਿਖਾਉਂਦੀ
ਹੈ —

ਹਾ ਹਾ ਪ੍ਰਭ ਰਾਖਿ ਲੇਹੁ ॥
ਹਮ ਤੇ ਕਿਛੁ ਨ ਹੋਇ ਮੇਰੇ ਸ੍ਰਾਮੀ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਅਪੁਨਾ ਨਾਮੁ ਦੇਹੁ ॥ (ਪੰ.-675)

ਨਾਨਕੁ ਗਰੀਬੁ ਢਹਿ ਪਇਆ ਦੁਆਰੈ ਹਰਿ ਮੇਲਿ ਲੈਹੁ ਵਡਿਆਈ ॥ (ਪੰ.-757)

ਪਾਵਉ ਦਾਨੁ ਢੀਠੁ ਹੋਇ ਮਾਗਉ ਮੁਖਿ ਲਾਗੈ ਸੰਤ ਰੇਨਾਰੇ ॥ (ਪੰਨਾ-738)

ਤ੍ਰਾਹਿ ਤ੍ਰਾਹਿ ਕਰਿ ਸਰਨੀ ਆਏ ਜਲਤਉ ਕਿਰਪਾ ਕੀਜੈ ॥ (ਪੰਨਾ-1269)

ਜੇਤਾ ਸਮੁੰਦੁ ਸਾਗਰੁ ਨੀਰਿ ਭਰਿਆ ਤੇਤੇ ਅਉਗਣ ਹਮਾਰੇ ॥
ਦਇਆ ਕਰਹੁ ਕਿਛੁ ਮਿਹਰ ਉਪਾਵਹੁ ਡੁਬਦੇ ਪਥਰ ਤਾਰੇ ॥ (ਪੰਨਾ-156)

ਅਸੀ ਖਤੇ ਬਹੁਤੁ ਕਮਾਵਦੇ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਰਾਵਾਰੁ ॥
ਹਰਿ ਕਿਰਪਾ ਕਰਿ ਕੈ ਬਖਸਿ ਲੈਹੁ ਹਉ ਪਾਪੀ ਵਡ ਗੁਨਹਗਾਰੁ ॥ (ਪੰ.-1416)

ਅਪਨੀ ਕਰਨੀ ਕਰਿ ਨਰਕ ਹੁ ਨ ਪਾਵਉ ਠਉਰ ।
ਤੁਮਰੇ ਬਿਰਦੁ ਕਰਿ ਆਸਰੇ ਸਮਾਰ ਹੋ । (ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

ਪਰ ਇਹ ਅਣੋਖੀ 'ਆਤਮਿਕ ਖੇਲ' ਨੂੰ ਕੋਈ ਵਿਰਲੇ ਬਖਸ਼ੇ ਹੋਏ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨ ਹੀ
'ਖੇਲਦੇ' ਹਨ —

ਨਿਆਉ ਤਿਸੈ ਕਾ ਹੈ ਸਦ ਸਾਚਾ ਵਿਰਲੇ ਹੁਕਮੁ ਮਨਾਈ ॥ (ਪੰਨਾ-912)

ਅਕਥ ਕਹਾਣੀ ਪਦੁ ਨਿਰਬਾਣੀ ਕੋ ਵਿਰਲਾ ਗੁਰਮੁਖਿ ਬੂਝਏ ॥ (ਪੰਨਾ-844)

ਐਸੇ ਰੇ ਹਰਿ ਰਸੁ ਮੀਠਾ ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਕਿਨੈ ਵਿਰਲੈ ਡੀਠਾ ॥ (ਪੰਨਾ-886)

ਹੁਕਮੁ ਤੇਰਾ ਖਰਾ ਭਾਰਾ ਗੁਰਮੁਖਿ ਕਿਸੈ ਬੁਝਾਇ । (ਪੰਨਾ-441)

ਤੇ ਵਿਰਲੇ ਸੈਂਸਾਰ ਵਿਚਿ ਦਰਸਨ ਜੋਤਿ ਪਤੰਗ ਮਿਲੰਦੇ ।

ਤੇ ਵਿਰਲੇ ਸੈਂਸਾਰ ਵਿਚਿ ਸਬਦ ਸੁਰਤਿ ਹੋਇ ਮਿਰਗ ਮਰੰਦੇ ।

ਤੇ ਵਿਰਲੇ ਸੈਂਸਾਰ ਵਿਚਿ ਚਰਣ ਕਵਲ ਹੁਇ ਭਵਰ ਵਸੰਦੇ ।

ਤੇ ਵਿਰਲੇ ਸੈਂਸਾਰ ਵਿਚਿ ਪਿਰਮ ਸਨੇਹੀ ਮੀਨ ਤਰੰਦੇ ।

ਤੇ ਵਿਰਲੇ ਸੈਂਸਾਰ ਵਿਚਿ ਗੁਰੁ ਸਿਖ ਗੁਰੁ ਸਿਖ ਸੇਵ ਕਰੰਦੇ ।

(ਵਾ: ਭਾ: ਗੁ: 28/17)

ਚਲਦਾ

